

penjenja, so nepomembna, da, celo prav dolgočasna dela, ki teko čez oder brez učinka ali le medlo. *Kamniti cvet* je nekje v sredi: delo ni genialno, toda v mnogih odstavkih izredno invenciozno. Tudi po vsebini ni kaj posebnega, je pa prijetno pravljico, čeprav je vsa simbolika, ki se mu pripisuje, lahko le namišljena. V teh sferah človek le redko spozna prave pobude in izvore umetnine, saj tudi ni dvoma, da je mnogim vsebina nasilno pridana, zato da bi bila pač dostopnejša ali da bi preproste ljudi bolj navduševala. Saj se tako godi celo z *Eroico* in s *Sonato v mesečini* in z mnogimi mnogimi drugimi skladbami, ki so res nastale zgolj v vrenju in snovanju čistih glasbenih misli. Težko je reči, koliko je in ali je sploh na tem kaj slabega, namreč na teh včasih res že prečudnih dodatkih, ki jih mnogi smatrajo za tako potrebne. Prokofjev je morda sam k temu mnogo pripomogel, če je — iz enih ali drugih razlogov — vsebino navajal tako, kakor jo danes poznamo. Toda dve čudni vsebinski plati sta tu združeni: pravljica in pa »radost ustvarjalnega dela«, bogastva narave, ki se razodene le »delovnemu človeku«. Vse skupaj diši po nepotrebnem aktivizmu. Zakaj neki tako? Treba je — in to je najboljše — poučevati, razlagati in kazati na trajnejše, čisto muzikalne vrednote, ki naj bodo v učinku tista zveza, ki je še vedno razburila dovzetnega duha in dovzetno čustvo: zveza med navdihom, ki ne išče nobenih zunanjih pobud, in tistim aktivnim oblikovanjem ali pasivnim dojetanjem, ki je vsaj v osnovi dano tudi preprostem človeku. Tedaj bomo lahko brez pridržka in brez zadrege znova zapeli hvalnico glasbi, kakor so jo pisali Purcell, Schubert in še marsikdo drug.

Marjan Lipovšek

KONEC LETOŠNJE KONCERTNE SEZONE

O koncertih v aprilu, maju in juniju samo na kratko. Če ne upoštevamo številnih nastopov na ravni šolskih produkcij ali zaključnih koncertov na Akademiji za glasbo, se je v teh mesecih zvrstilo devet simfoničnih koncertov, devet solističnih nastopov in dva zborovska večera.

Na solističnih recitalih je razen sovjetskega pianista Sergeja Dorenskega nastopila cela vrsta domačih mlajših reproduktivcev. Nekateri — Manja Jemec-Malus, Vladimir Škerlak, Janez Lovše, Olga Skalar, Nevenka Rovan in Igor Karlin — so s tem šele stopili pred koncertno javnost, medtem ko sta Dejan Bravničar in Boris Čampa že prekaljena koncertanta. Zanimivo je, da so domači umetniki nastopali z mnogo novejšim in sodobnejšim programom kot vrsta velikih imen, ki smo jih imeli priliko slišati v letošnji koncertni sezoni. Ne da bi načenjal tolikanj pereči problem posodobljenja naših koncertnih programov, se mi zdi, da so mladi umetniki pravilno začutili potrebo po izvajanju zanimivejših del. Z izbiro novih, še neznanih skladb lahko pritegnejo publiko, ki sicer prihaja v večjem številu le na koncerte priznanih tujih umetnikov. Tako je bil marsikateri večer domačega umetnika prijetnejše doživetje, kot pa še tako blesteča parada tujega virtuoza, ki stremlje bolj za lastnim uspehom in so mu osnovni motivi muziciranja — predstavljanje skladatelja in dela samega — že postranska stvar. Naj ob koncu pristavim, da je večina mladih koncertantov priredila svoje nastope v lastni režiji v delni organizaciji Koncertne direkcije

Slovenije ali pa Akademije za glasbo. Ker so v vsakem primeru morali kriti iz svojega žepa precejšen primanjkljaj, so njih uspehi toliko večji, saj so rezultat čistega idealizma in želje po muziciranju, ne pa zaslužkarstva. Prav takšne koncerte bi moralo naše glasbeno občinstvo zato še bolj podpreti.

Simfonični koncerti so prinesli nekaj zanimivih del, ki jih v Ljubljani še nismo imeli prilike slišati. Prav to je dalo koncu koncertne sezone poseben mik. Stravinskega simfonična pesnitev *Le Chant du Rossignol*, ki je nastala iz redkeje izvajane mladostne opere, kaže vse značilnosti avtorja, ki je tedaj še živel od slave svoje »ruske periode«. Seveda pa skladba ne dosega *Le Sacre du Printemps* ali *Petruške*, čeprav ima nekaj izvrstnih odstavkov. Kot celota je dramaturško preveč neučinkovita in ji tudi dobra izvedba (orkester Slovenske filharmonije pod taktirko Boga Leskovića) ni zagotovila večjega uspeha. Vsekakor pa je bilo zelo zanimivo slišati v Ljubljani tudi to redkeje izvajano delo, ker si na ta način lahko ustvarimo jasnejšo podobo o skladatelju. Letošnja sezona je bila v tem pogledu neverjetno srečna, saj smo slišali poleg omenjenega dela še *Pulcinello* in *Simfonijo za pihala*. Na istem koncertu je nastopil naš stari znanec Kendall Taylor v redkeje izvajanem *1. klavirskem koncertu* Johannesa Brahmsa.

Na radijski matineji smo slišali francoskega skladatelja Alberta Roussela baletno suito št. 2. *Bacchus in Ariane* in pa nekaj samospევov Antona Lajovića, ki so vse preredko na sporedih simfoničnih koncertov. Orkester je temperamentno vodil Samo Hubad.

Letošnji bienale sodobne glasbe v Zagrebu nam je zagotovil kot odmev dvoje odličnih gostovanj — Moskovsko filharmonijo z dirigentom Kirilom Kondrašinom in izvrstno violinistko Irino Bočkovo ter Krakovski komorni orkester pod vodstvom Andrzeja Markowskega. Če je bil koncert Moskovske filharmonije izreden dogodek za vso našo javnost, saj so bile izvedbe na zavidljivi reproduktivni ravni, pa je bil nastop Krakovčanov poslastica za ljubitelje sodobne glasbe. Naj omenim, da je Irina Bočkova ob spremljavi Moskovske filharmonije izvajala Prokofjeva *1. violinski koncert*, eno najlepših del violinske literature sploh, in s tem napravila veliko uslugo naši koncertni politiki, ki sicer od tujih solistov zahteva vedno le standardna dela romantičnih mojstrov. Danes je ta koncert že tako sprejemljiv, da sodi nedvomno že v železni repertoar vsakega solista.

Žal koncert Krakovske filharmonije ni tako uspel zaradi slabšega odziva publike in neinformiranosti poslušalcev. Ker je šlo v večini primerov za ekstremnejša dela, bi nevajeni publiki morali nujno tako ali drugače — ali s tiskanim komentarjem ali z živo besedo — pojasniti namen in dati osnovne tehnične podatke o vsaki skladbi. Vsekakor pa je koncert Krakovske filharmonije, poleg koncerta skupine »Pro musica viva«, precej razgibal naše okostenelo koncertno življenje in bi zato kazalo bolj načrtno začeti s predstavljanjem sodobnejših del. Za zdaj so vsi takšni poizkusi preveč izolirani od utrjenega sistema abonmajskih koncertov in zato ne dosežajo vedno maksimalnega uspeha. Trud, ki je vložen v izvedbe takšnih koncertov, pa je seveda neprimerno večji od truda, ki ga terja študija običajnega koncertnega programa.

V tem času sta nastopila z orkestrom Slovenske filharmonije dva odlična violinista: Italijan slovenskega porekla Franco Gulli (z naravnost nenadkriljivo izvedbo sicer zaprašene Paganinijevega koncerta) in Romun Ion Voicu (Lalo:

Spanska simfonija). Največja letošnja atrakcija pa je bil vsekakor maratonski nastop violinista Henryka Szerynga s tremi koncerti (Vivaldi-Szeryng, Mozart, Brahms) in s celo vrsto dodatkov. Pri oceni takšnega mojstra pa pero skorajda odpove, saj je njegovo mojstrstvo takšno, muzikalnost pa tako nadkriljuje vse tehnične težave, da so njegove izvedbe zares idealne. Za tako ekskluzivno kvalitetni koncert je bilo žal vse premalo poslušalcev, saj bi pričakovali, da bo avditorij odločno premajhen. V dvorani pa nas je bilo ravno toliko, da se nam ni bilo treba sramovati pred velikim mojstrom, ki je simpatično in neprisiljeno delil svojo umetnost in neutrudno dodajal navdušeni publiki skladbo za skladbo.

Slovenska filharmonija je za konec sezone odprla na široko vrata našim najmlajšim reproduktivnim umetnikom. Na koncertih so se zvrstili dirigent Marijan Fajdiga, ki deluje v Novem Sadu, ter vrsta instrumentalistov — Igor Karlin, Igor Dekleva, Vladimir Škerlak, Drago Golob, Olga Skalar in Vlado Požar. To je vsekakor garancija, da naši vrhunski, že afirmirani umetniki niso brez naslednikov. Včasih nas že kar skrbi, kam bomo z vsemi mladimi močmi, saj je za tako majhen narod glasbeno tržišče že skoraj zasičeno, prihajajo pa vedno novi in novi. Vsi letošnji koncertanti so dokazali že precejšnjo mero zrelosti in *lepih obetov za prihodnost*.

V tem času sta bili tudi dve pomembnejši zborovski prireditvi. Zbor RTV Ljubljana, ki ga je prevzel mladi, talentirani Lojze Lebič, je s tem naznanil morda novo koncertno delovanje. Tradicionalni koncert Celovških madrigalistov pa nam je prinesel tudi novost — Stravinskega *Kantato* iz leta 1952. Žal smo bili nad delom precej razočarani, kar deloma potrjuje mnenje, da je mojster v poznih letih vse preveč popustil in podlegel tujim vplivom.

Če potegnemo pod letošnjo sezono črto, moramo ugotoviti predvsem eno: v našem koncertnem življenju so se poleg stalnih prirediteljev, Slovenske filharmonije in Koncertne direkcije Slovenije, pojavili še novi: predvsem RTV Ljubljana, ki je vpeljala celo serijo matinejskih koncertov, in pa manjši prireditelji, ki jih je pa vedno več in tako že precej pomembno posegajo v oblikovanje našega koncertnega življenja. S tem smo dosegli sicer zdravo konkurenco in več prireditev, po drugi strani pa smo že skoraj prekoračili dopustno mejo nastopov v enem letu in dosegli precejšnjo zmedo v programski politiki. Potrebni bi bili skupni razgovori in koordinirano sestavljanje programa, da ne bi prišlo do ponavljanj in prenasičenosti. Številčni pregled izvedenih simfoničnih del — tu niso všteti koncerti za mladino in razne slavnostne akademije — nam pokaže precejšen porast del našega časa (29), kar pa seveda še ne pomeni zavestnega izboljšanja, ker so bili, kot rečeno, nekateri izključno sodobni koncerti bolj slučajni. Sem moramo prišteti še sedemnajst slovenskih del, kar je za eno sezono izredno veliko, pri tem pa le tri dela drugih jugoslovanskih avtorjev, kar je znak preozke orientacije. Potrebni bi bili bolj energični medrepubliški izmenjalni načrti. Na prvem mestu je seveda slejkoprej romantika s 56 skladbami, klasika ima solidnih 24 del, medtem ko je letos predklasika zastopana s 14 skladbami, kar je v primeri s prejšnjimi sezonami velik korak naprej.

Še nekaj besed o domačih skladbah, med katerimi jih je bilo mnogo prvič izvedenih (Švara, Srebotnjak, Ramovš, Merkū, Stibilj, Petrič, Cipci, Božič, Jež), nekaj pa je bilo ponovitev ali prvih izvedb v Ljubljani. Takšno veliko število dokazuje hvale vreden odnos do domače tvornosti. Nismo pa se še znebili osnovnega predsodka, po katerem sodi domače delo na začetek koncerta kot čimkrajša uvertura ali priložnostna skladbica. Domače simfonije so zelo redek

gost na naših sporedih, če pa že so, nikakor ne zavzemajo centralnega mesta v programu. Isto se godi naši koncertni literaturi. Ali res nimamo (kar seveda ni res) dovolj takšnih del ali pa se zde izvajalcem prešibka in nezrela za javno izvedbo. Nedvomno ne nosijo krivde za to samo ustvarjalci. Posledice pa se v naši ustvarjalnosti že kažejo: propada žanr simfonije, velikih cikličnih del in koncertov. Ker pa kratkih priložnostnih del ni ravno na pretek, se ponavljajo tista, ki so najbolj uspela, iz leta v leto. S tem pa seveda ne vzpodbujamo naših ustvarjalcev. Žal zaradi tega malokoga boli glava, saj kot majhen narod vneto častimo tujo umetnost.

Ivo Petrić

SREČANJA

NEKAJ BESED O PESNICI

Florika Štefan je bila rojena leta 1950 v Lokvah pri Aligonaru v Banatu. Sedaj živi v Novem Sadu. Njenih šest zbirk pesmi (*Pesma mladosti*, 1949; *Suze i zraci*, 1953; *Tako sam se rodila*, 1956; *Zatvorene u svet*, 1958; *Dozvolite suncu*, 1962 in *Treća žena*, 1962) zgovorno priča, da ima ta mlada žena marsikaj sporočiti svetu in svojim vrstnikom.

Kako sporoča to v svoji poeziji? Ena sama beseda je: odkrito. Če kritiki iščejo v liričnih zbirkah izbrane podobe, dovršenost stila, fineše in moralne poante, se ob njenih zbirkah res ne bodo dolgo mudili, ker vsega tega v njeni poeziji ni. Njene pesmi govorijo preprosto o človeku, tistem človeku, ki ga soljudje mimogrede osleparijo, mu za mladostne vizije in hrabrost dajo medaljo, življenje pa mu priloži še revmatizem in čudne misli v glavo. Govori nam o človeku, ki ga vsakdo pozna, ki ga srečujemo v dnevnem časopisju med vrsticami pod naslovi: »delavsko samoupravljanje«, »deseta obletnica OF«, »seja AFŽ«. To so ljudje, smo mi, ki nas registrirajo neštetokrat na leto v ta ali oni namen in imamo za sabo težko ali lahko mladost in pred sabo težko ali lahko življenje. Neprisiljeno nas pesnica vodi skozi galerijo naših lastnih portretov in tako nas nehote srečuje z nami in opozarja na našo od rojstva zanemarjeno lastnost: doslednost in poštenost do samega sebe.

Ne trdim, da ni med oblikovalci povojne jugoslovanske lirike že kdo izlil teh čustev v celovitejšo, stilno bolj dovršeno poezijo. Vendar nam pesnica približuje eksistenco povojnega človeka s tolikšno odkritostjo, na lastni koži doživeto tragiko in z neomejeno vztrajnostjo in vero, da je dobro nad zlim, da je dobro v človeku primarno. To nam sporoča z jezikom, ki je gol, rešen vizije glasu in blagovročja; z jezikom, ki je globoko zakoreninjen v ženskosti te mlade ustvarjalke. Kako preprosto nam sporoči: »mojo ljubezen nosiš s čistim perilom«, ali »samo v naše tesne sobe, prižete ob zemljo / se prikaže včasih človek z leseno nogo / in duhom po smodu in velikem ognju...« V teh verzih ne najdemo dovršenosti, ni prisodob, ki bi se lomile od teže, tudi moralne poante ni. To je izsek: oster, rezek, kot je del bombe, ki odtrga nogo. In to je bistvo njene poezije: ostra je, rezka, morda prerezka za naše uho, ki je navajeno dvojnosti: javni referati — intimne refleksije.

V primerjavi z ostalo žensko povojno liriko nam stopa ta rezkost še posebno v uho. Deviško čiste poezije Irene Vrkljan ne dosega, ni žgoča in meseč-